

Av: **Gustaf Lundgren och Patricia Vernholmen ***

Sammanfattning

Under våren 2023 gick en schweizisk och ett antal amerikanska banker under. Grundorsakerna till problemen har analyserats av flera amerikanska och internationella aktörer. Vår sammanfattning av vad som framförs i dessa rapporter är att det var bristande intern styrning och kontroll, brister i tillsynen och att flera av bankerna inte till fullo omfattades av Baselregelverket som låg till grund för problemen. Vår slutsats är att dessa förhållanden sammantaget ledde till att ett antal sårbarheter byggdes upp: dålig lönsamhet, stora ränterisker, orealiserade förluster på obligationsinnehav i likviditetsreserven, koncentrationsrisker i in- och utlåning och en hög andel inlåning som inte omfattades av någon statlig insättningsgaranti. Som en följd av digitaliseringen gick förloppet mycket snabbt. Exempelvis förlorade Silicon Valley Bank, en av de amerikanska banker som drabbades, 85 procent av sina insättningar på bara ett par dagar.

Det finns visserligen svenska banker som uppvisar några av de sårbarheter som nämnts, men inga svenska banker har samma övergripande riskbild och kombination av sårbarheter som exempelvis Silicon Valley Bank hade. Svenska banker måste ha kapitaltäckning för sina ränte- och koncentrationsrisker och de uppvisar endast små skillnader mellan redovisat värde och marknadsvärde för sina obligationsinnehav, vilket motverkar att sådana sårbarheter byggs upp. Svenska banker har också i allmänhet en hög andel garanterade insättningar, det vill säga inlåning som omfattas av den statliga insättningsgarantin. Det är främst de svenska storbankerna som har en större andel icke-garanterade insättningar, men de har i stället god lönsamhet och en högre motståndskraft. Risken för att en uttagsanstormning, liknande den som inträffade under våren 2023, ska drabba svenska banker är därför begränsad. Erfarenheterna från bankoron talar också för att insättningsgarantier bidrar till att motverka uttagsanstormningar. Men om en bank i hög grad förlitar sig på icke-garanterade insättningar, är det viktigt att banken är välskött och inte har tagit oskäliga risker som undergräver bankens förtroende hos insättarna.

22 november 2024, FI dnr 24-33290

* Författarna vill rikta ett särskilt tack till Filip Elmkvist, David Lundqvist, Mattias Odenberg, Alexander Pallin och Stefan Palmqvist.

FI-analyserna har presenterats på ett internt seminarium på FI. De är godkända för publicering av ett redaktionsråd.

Vad orsakade bankoron våren 2023?

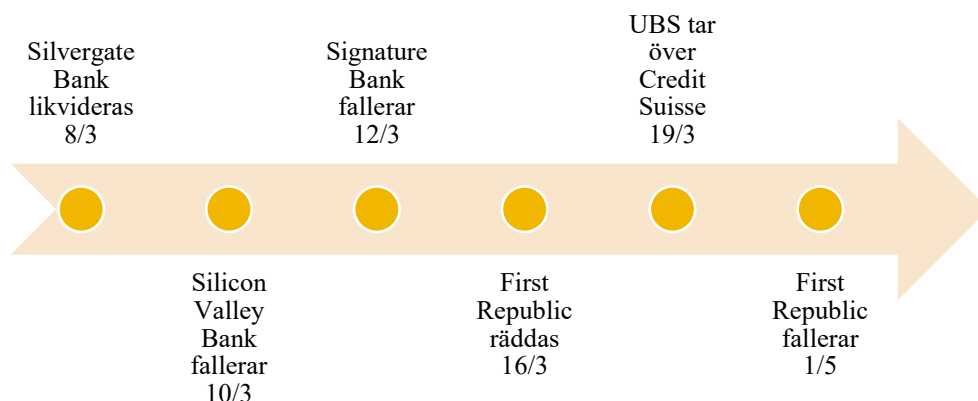
Bankoron våren 2023 drabbade fyra banker i USA och en i Schweiz vilket orsakade stora rörelser på de finansiella marknaderna. Det centrala händelseförloppet var koncentrerat till en dryg vecka under mitten av mars. För den breda allmänheten var startskottet nedstängningen av den medelstora amerikanska banken Silicon Valley Bank, den 10 mars 2023. Då hade den mindre banken Silvergate Bank redan två dagar tidigare tillkännagett att den skulle lägga ned sin verksamhet. Två dagar efter Silicon Valley Bank fallerade även Signature Bank of New York. Den fjärde amerikanska banken som drabbades under våren var First Republic Bank som efter ett mer utdraget förlopp tvingades stänga ned den 1 maj 2023. Det största fallissemanget var den globalt systemviktiga schweiziska banken Credit Suisse som efter ingripande från myndigheterna togs över av UBS, en annan stor schweizisk bank, den 19 mars 2023.

Ett ansträngt penningpolitiskt läge och en ny marknad

Bakgrunden till dessa händelser var att USA:s penningpolitik stramades åt som en följd av den höga inflationen. Detta pressade sektorer som hade förlitat sig på god tillgång till krediter, såsom startupföretag i Silicon Valley. Särskilt hårt drabbades kryptovalutor, och årsskiftet 2022/23 kom att benämnas ”kryptovintern” då bland annat kryptobörsen FTX gick i konkurs. Silvergate Bank, Silicon Valley Bank och Signature Bank of New York var alla hårt exponerade mot den digitala sektorn och kryptovalutor, och fick snabbt svåra likviditetsproblem när de visade sig ha betydande brister avseende styrning och riskhantering (IMF, 2023b). First Republic Bank hade inte lika allvarliga brister i styrningen som Silicon Valley Bank respektive Signature Bank of New York, men hade vissa viktiga sårbarheter gemensamt med de två sistnämnda bankerna, såsom en hög andel insättningar som inte omfattades av insättningsgarantin liksom en betydande ränterisk.¹

Credit Suisse hade å sin sida genomgått en lång period med svag lönsamhet och upprepade skandaler. Banken hade drabbats av en uttagsanstormning redan hösten 2022 och det därmed sargade förtroendet gjorde den sårbar för den oro som uppstod på de finansiella marknaderna efter händelserna i USA. Även om First Republic Bank och Credit Suisse hade problem redan före bankoron 2023, är det sannolikt att de gick omkull där och då på grund av spridningen av oron från de första bankernas kollapser.

¹ *Ränterisk* avser ett företags känslighet för förändringar i räntenivåer och utseendet på räntekurvor. Se sid. 5 för en närmare diskussion av hur ränteriskerna byggdes upp i de berörda bankerna.

Hur kunde turbulensen spridas så snabbt?

Den tekniska utvecklingen bidrog till hastigheten i förloppet genom att digitaliseringen möjliggjorde snabba uttag av insättningar och snabb ryktes-spridning via sociala medier (IMF, 2023a). Detta är en ny utmaning i den rådande digitala miljön. Men framför allt hade de drabbade bankerna ett flertal sårbarheter gemensamt. Utifrån studier och rapporter som beskriver händelseförloppen kan vi identifiera tre grundorsaker till dessa sårbarheter: att bankerna var dåligt skötta, det vill säga hade dålig styrning och kontroll, samt bristande tillsyn och bristande reglering.

Tre grundorsaker byggde upp sårbarheter

Gemensamt för flera av de drabbade bankerna var bristande kompetens i ledningen avseende riskhantering.² Några av bankerna var också involverade i kryptomarknaden utan att ha tillräcklig kunskap om den, bland annat Signature Bank of New York med sin nära koppling till FTX (Crawley, 2023). Intern styrning och kontroll hos banker är något som betygssätts av tillsynsmyndigheter. Både Silicon Valley Bank och Signature Bank of New York fick sina betyg sänkta, den förstnämnda banken redan sommaren 2022, allteftersom brister upptäckts i verksamheten. Enligt USA:s centralbank, Federal Reserves utvärdering av det som hände i Silicon Valley Bank, hade de upptäckt många problem med banken, till exempel undermålig riskhantering, men bankens starka intjäning gjorde att riskerna underskattades. Federal Reserve medger också att betyget för intern styrning och kontroll borde ha ändrats tidigare.

En välfungerande intern styrning och kontroll är en grundpelare i bankverksamhet, för att skapa rätt incitament hos medarbetarna och en kultur med en sund riskaptit

² För de amerikanska tillsynsmyndigheternas utvärderingar av de drabbade bankerna se Board of Governors of the Federal Reserve System, 2023; Federal Deposit Insurance Corporation, 2023b och Office of Inspector General, Board of Governors of the Financial Reserve System, 2023.

där även de risker som oundvikligen förknippas med bankverksamhet kan hanteras på ett fungerande sätt. Silicon Valley Bank hade tvärtom ersättningsprogram för ledningen som var frikopplade från nivån av risktagande vilket uppmuntrade ledningen att ta större risker. Därtill hade banken under större delen av 2022 inte någon riskchef.

I ett fall uppmärksammade Federal Deposit Insurance Corporation problem med finansieringen för Signature Bank så tidigt som 2019. Kritiken upprepade myndigheten under de följande åren utan att banken vidtog tillräckliga åtgärder. Detta och andra exempel visar på vikten av att tillsynsmyndigheterna omvandlar framförd kritik till faktiska krav på åtgärder hos instituten. Det förutsätter i sin tur både tillräckliga mandat i regelverket, tillräckliga resurser och – inte minst viktigt – tillräcklig handlingskraft hos tillsynsmyndigheten.

Debatten kring tillsyn och reglering

Vikten av att tillsynsmyndigheter omsätter kritik i faktiska ingripanden som avhjälpas problem som har uppdragat i tillsynen, har också diskuterats i den akademiska litteraturen. Adrian m.fl. (2023) menar till exempel i sin utvärdering av bankoron att banktillsyn, trots framsteg inom till exempel riskbevakning, fortfarande lider av bristande självständighet och mandat och därför har otillräckliga effekter på bankers beteende. Hirtle och Kovner (2024) beskriver den viktiga distinktionen mellan reglering och tillsyn och konstaterar att en högre grad av tillsyn generellt leder till lägre risktagande tillsammans med en neutral eller positiv effekt på lönsamhet. Även Federal Reserves styrelses generalinspektion (eng. *Office of Inspector General, OIG*) konstaterade i sin utvärdering av tillsynen över Silvergate Bank att de som undersökt banken borde ha vidtagit tidigare och mer kraftfulla tillsynsåtgärder (OIG, Board of Governors of the Financial Reserve System, Consumer Financial Protection Bureau, 2023).

Bankoron har också lett till diskussioner kring hur regelverken bör utformas. Den schweiziska finansinspektionen, FINMA, har till exempel argumenterat för att införa en så kallad *senior managers regime* som innebär att vissa ledningspersoner behöver godkännas av tillsynsmyndigheten samt att de kan hållas individuellt ansvariga för brister inom sina ansvarsområden (Swiss Financial Market Supervisory Authority, 2023). En potentiellt bidragande orsak till bankoron som har diskuterats flitigt är att vissa av de drabbade amerikanska bankerna, bland andra Silicon Valley Bank, Signature Bank of New York och First Republic Bank, inte omfattades av Baselstandardens likviditetskrav (Basel Committee on Banking Supervision, 2023).

Sårbarheterna som byggdes upp hos bankerna

De ovan beskrivna bristerna i intern styrning och kontroll, tillsyn och reglering ledde till sårbarheter i bankerna som vi delar in i följande fem kategorier:

1. Ränterisk i bankboken³
2. Orealiserade förluster på obligationer
3. Koncentrationsrisk i in- och utlåning
4. Hög andel icke-garanterad inlåning
5. Dålig lönsamhet.

Det som gjorde att händelseförloppet blev så snabbt och dramatiskt var inte förekomsten av endast en av dessa sårbarheter, utan kombinationen av flera av dem.

Ränterisk som inte täcktes av kapital

Den ovan beskrivna situationen ledde bland annat till att bankerna fick utrymme att ta stora risker. Detta både i bemärkelsen att det var juridiskt tillåtet att ta hög risk och att det var ekonomiskt lönsamt då risktagandet inte i tillräcklig mån belades med kostnader, till exempel i form av kapitalkrav. Ett exempel på överdrivet risktagande var så kallad ränterisk i bankboken i vilken flera av de drabbade bankerna byggde upp portföljer där tillgångarnas räntebindningstid kraftigt översteg skuldernas. I Silicon Valley Banks fall investerade banken i värdepapper med bunden ränta som den finansierade med inlåning med rörlig ränta. Detta löptidsgap skapade en hög ränterisk i och med att en högre ränta ökade kostnaden för skulderna, samtidigt som intäkterna på tillgångarna var oförändrade.

Likviditetsreserven innehöll dolda förluster

Situationen komplicerades ytterligare av att de räntebärande värdepapperen i vissa fall var tänkta att hållas till förfall (eng. *hold-to-maturity*, *HTM*) och hade redovisats i balansräkningen till upplupet anskaffningsvärde.⁴ När räntorna steg föll marknadsvärdet på värdepapperen och understeg därmed det redovisade värdet. Dessa värdepapper ingick i bankernas likviditetsreserv.⁵ När likviditetsåstramningen sedan inträffade, pressades bankerna att sälja av andelar av dessa tillgångar, vilket medförde att stora förluster realiserades. Det uppstod även stora orealiserade förluster då hela HTM-portföljen behöver värderas om till marknadsvärde även när bara en andel av portföljen säljs. Det innebär att de orealiserade förlusterna kan bli väldigt höga även av en mindre framtvingad försäljning. För Silicon Valley Bank uppgick dessa förluster till 15 procent av portföljen, motsvarande värdet av hela bankens egna kapital.

³ Med *ränterisk i bankboken* avses ränterisk för positioner som inte ingår i bankens handelslager (Artikel 448, tillsynsförordningen), vilket även kan benämnas som ränterisk i övrig verksamhet (Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2022/631).

⁴ Med *upplupet anskaffningsvärde* avses det belopp som en finansiell tillgång eller skuld redovisas till vid anskaffningstillfället efter beaktande av periodisering, återbetalningar och nedskrivningar.

⁵ Med *likviditetsreserv* avses de tillgångar en bank har som är eller omedelbart kan omsättas till likvida medel.

En koncentrerad kundbas skapade stora utflöden av insättningar

Många av de ovan nämnda amerikanska bankerna hade en övervägande del av sin kundbas inom tekniksektorn. Branschkoncentrationen kunde ses på både inlånings- och utlåningssidan av balansräkningen; som exempel kom Silicon Valley Banks inlåning till hälften från tekniksektorn. När denna sektor utvecklades negativt under 2022 var banken särskilt sårbar. Utöver denna omfattande koncentrationsrisk fanns många av kunderna även i samma kretsar privat. Det innebar också att ryktena om bankens problem spreds mycket snabbt. Denna koncentration var en starkt bidragande faktor till att krisen kunde utvecklas så snabbt och dramatiskt.

Ikke-garanterade insättningar togs ut när insättarna tappade förtroende för banken

Ytterligare en viktig faktor var den höga andelen icke-garanterade insättningar hos de drabbade bankerna, vilket för Silicon Valley Bank berodde på att kunderna i hög utsträckning var techbolag och deras ägare hade stora insättningar som översteg insättningsgarantin. Det behöver inte i sig orsaka någon uttagsanstormning. Avgörande för bankens del var i stället en allmän misskötsel av banken, dålig lönsamhet och att den inte bedömdes som livskraftig av kunderna. Det skapade i sin tur en oro kring banken som sedan förstärktes via ryktesspridning, varefter insättarna och investerarna flydde banken.

Att en bank får problem när allmänheten tappar förtroendet för den, kan ofta vara ett rationellt beteende på marknaden som återspeglar god marknadsdisciplin. Under våren 2023 påskyndades ryktesspridningen av sociala medier. Detta understryker vikten av att bankerna är välskötta och att allmänheten har ett gott förtroende för dem.

Dålig lönsamhet undergräver en banks förmåga att hantera en kris

När det gäller dålig lönsamhet, den femte av de sårbarheter som anges ovan, var detta något som sedan lång tid tillbaka hade utmärkt Credit Suisse. Det gjorde banken mer sårbar när den kom under förnyad press våren 2023. Även om de amerikanska bankerna hade varit mycket lönsamma under lågränteperioden så förbyttes även deras resultat till betydande förluster under slutet av 2022. Bankerna hade varit mer lönsamma än många andra amerikanska banker. Men denna lönsamhet byggde på deras höga risktagande i och med det stora engagemang de visade i de växande krypto- och techsektorerna. I Silicon Valley Banks fall ingick här även jakt på avkastning i en lågräntemiljö genom att banken investerade i värdepapper med lång löptid (Bayes Business School, 2023). Att lönsamheten inte var baserad på diversifierade inkomstkällor innebar att bankerna var sårbara när marknaden vände.

Sårbarheter i det svenska banksystemet

Följande avsnitt behandlar frågan om i vilken utsträckning de fem ovan angivna sårbarheterna förekommer inom den svenska banksektorn. Jämfört med de banker som drabbades under bankoron 2023 så har svenska banker över lag låga ränterisker, små skillnader mellan bokförda värden och marknadsvärden, låga koncentrationsrisker, en hög andel garanterad inlåning och god lönsamhet.

Ränteriskerna är låga i svenska banker

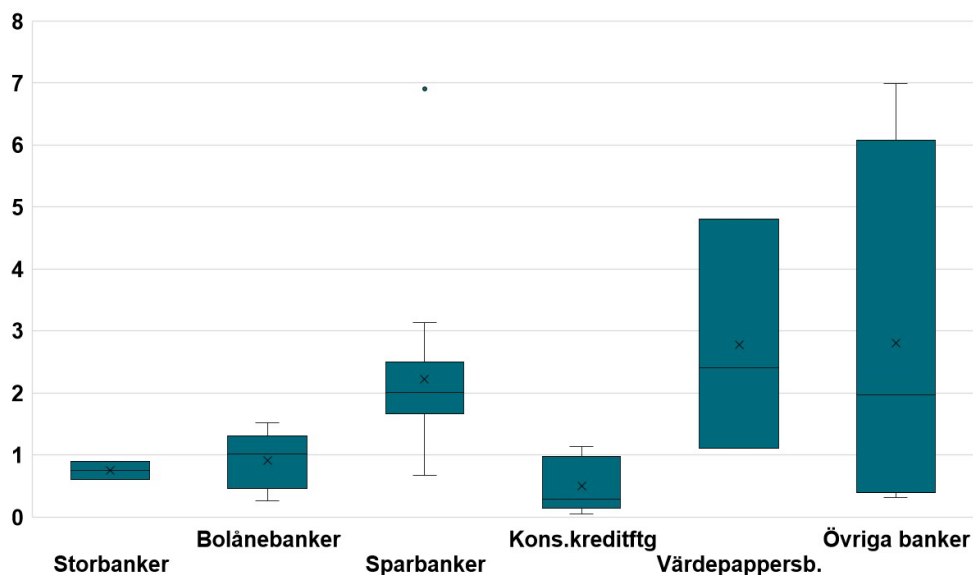
I Sverige tillämpas ett kapitalkrav som är baserat på ränterisker i bankboken. Finansinspektionen (FI) sätter det kapitalkravet inom ramen för pelare 2 av Baselregelverket i en översyns- och utvärderingsprocess (ÖUP). Detta krav baseras på stresstester av räntekänsliga positioner på bankens balansräkning. Tanken med detta kapitalkrav är att minska incitamentet för banker att ta på sig höga ränterisker och se till att de håller kapital för de ränterisker som de ändå väljer att ta. De drabbade bankerna var inte underkastade ett sådant kapitalkrav. Med motsvarande reglering som i Sverige hade Silicon Valley Bank fått ett kapitalpåslag på cirka 10 procentenheter för sina ränterisker och skulle därmed ha haft en kapitalbuffert som hade kunnat skydda banken. Ett sådant kapitalpåslag hade också gett banken incitament att minska sina ränterisker, eftersom det är kostsamt att hålla kapital. Det framstår som osannolikt att banken skulle ha valt det upplägg man valde om kostnaden hade varit så hög som den skulle ha blivit med ett sådant kapitalkrav.

FI har sedan 2021⁶ genomfört en ÖUP för 51 olika banker. De flesta svenska banker har i översynen och utvärderingen fått ett lågt kapitalkrav för ränterisk, vilket tyder på att bankerna begränsar denna typ av risk (se diagram 1).

⁶ FI gjorde ett antal förändringar i ÖUP-processen vid denna tidpunkt, så siffror före 2021 är inte fullt ut jämförbara, se till exempel: <https://www.finansinspektionen.se/sv/publicerat/sarskilda-pm-beslut/2020/fi-har-beslutat-om-andrad-tillampning-av-bankers-kapitalkrav/>.

1. Svenska banker har låga ränterisker

Procent

Källa: FI

Anm. Visar kapitalkrav för ränterisk för de institut i sex institutkategorier som FI gjort en ÖUP för sedan 2021. Bankerna är indelade enligt kategoriseringen i "Bankbarometern". Förklaring av förkortningar: Kons.kreditftg = konsumtionskreditföretag, Värdepappersb. = värdepappersbanker. Diagrammets delar visar värden för maximum, tredje kvartilen, median, första kvartilen och minimum. Krysset markerar medelvärdet och punkten ett extremvärde.

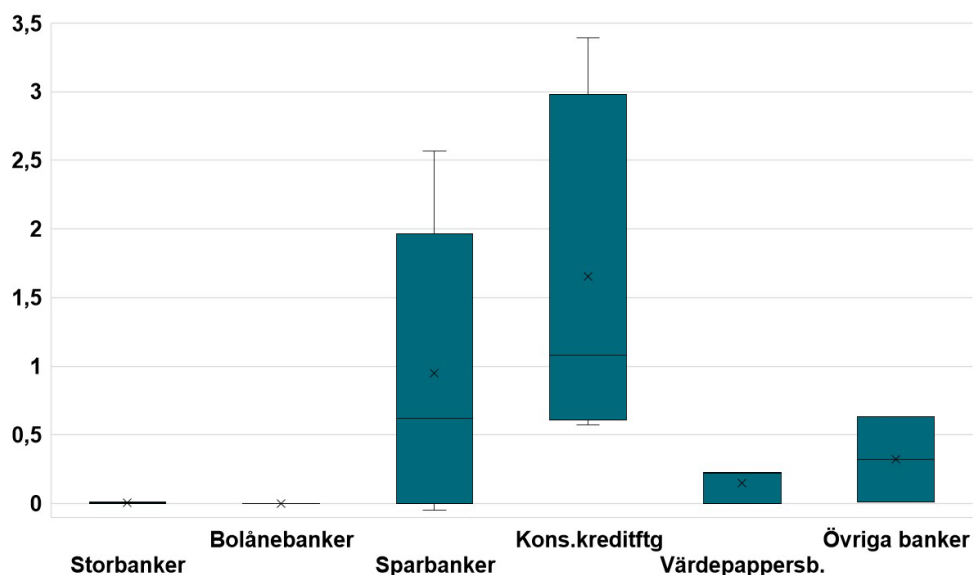
Marknadsvärdet på svenska bankers räntebärande värdepapper är nära bokfört värde

Utöver att svenska banker har låga ränterisker i bankboken, redovisar majoriteten av de cirka 120 bankerna under FI:s tillsyn (alla utom 21) sina räntebärande värdepapper till marknadsvärde.⁷ I de fall värdepapper redovisas till upplupet anskaffningsvärde är de ofta kortfristiga, vilket innebär att en ränteändring har en relativt liten inverkan på innehavets värde. Skillnaden mellan verkligt värde och upplupet anskaffningsvärde är därför mycket liten för samtliga svenska banker (se diagram 2).

⁷ Med *räntebärande värdepapper* menas här och fortsatt i texten belåningsbara statsskuldsförbindelser och obligationer.

2. Skillnaden mellan det redovisade och verkliga värdet på räntebärande värdepapper är mycket liten

Procent

Källa: FI och bankernas rapporter

Anm. Visar skillnaden mellan upplupet anskaffningsvärde och det verkliga värdet på värdepapperen i procent av tillgångarnas redovisade värde för de 21 banker som redovisar till upplupet anskaffningsvärde. Övriga banker redovisar dessa tillgångar till marknadsvärde. Bankerna är indelade enligt kategoriseringen i "Bankbarometern" där vissa exkluderats med hänsyn till för få datapunkter. Förklaring av förkortningar: Kons.kreditftg = konsumtionskreditföretag, Värdepappersb. = värdepappersbanker. Diagrammets delar visar värden för maximum, tredje kvartilen, median, första kvartilen och minimum. Krysset markerar medelvärdet. Data från årsredovisningar mellan det fjärde kvartalet 2022 och det tredje kvartalet 2023.

I jämförelse med de drabbade bankerna i USA och Schweiz innebär detta att svenska banker har en större möjlighet att, vid en likviditetskris, sälja av sina tillgångar utan att realisera förluster. Det gör de svenska bankerna mer motståndskraftiga.

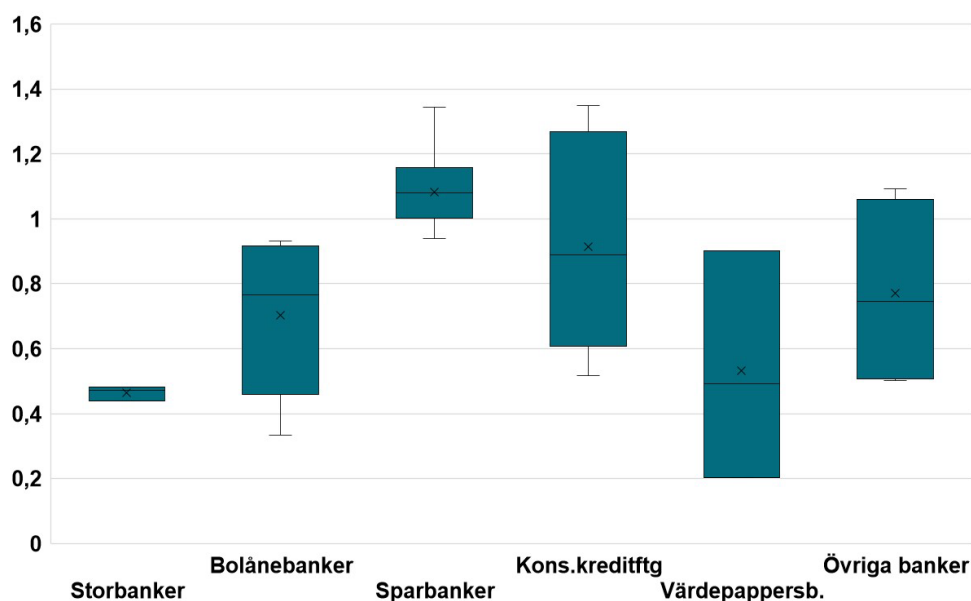
Relativt låg koncentrationsrisk i svenska bankers utlåning

Den tredje sårbarheten i ordningen hos flera av de amerikanska bankerna var koncentrationsrisker, på såväl in- som utlåningssidan. Vid en negativ ekonomisk chock kan kunder som liknar varandra drabbas på liknande sätt. Det gör att en hög koncentration i tillgångar eller skulder kan leda till relativt sett högre utflöden eller förluster för banker under kriser. Därmed är det fördelaktigt för banker att

diversifiera sin kundbas. I Sverige domineras marknaden av storbanker. Dessa har visserligen betydande exponeringar mot fastighetsmarknaden, men genom att vara universalbanker undviker de extrema koncentrationsrisker. De har ett brett utbud av tjänster och en betydande regional utbredning, vilket leder till en spridd kundbas. Utöver det sätter FI ett kapitalkrav för kreditrelaterad koncentrationsrisk under ÖUP. Vi beräknar detta kapitalkrav genom att bedöma namnkoncentration (exponeringar mot en enskild motpart), branschkoncentration (exponeringar mot en enskild bransch) och geografisk koncentration (exponeringar mot enskilda länder eller regioner). Utifrån den metoden är den kreditrelaterade koncentrationsrisken relativt låg hos de svenska banker som har fått ett sådant kapitalkrav (se diagram 3).

3. Låg kreditrelaterad koncentrationsrisk i svenska banker

Procent

Källa: FI

Anm. Visar det totala kapitalkravet för kreditrelaterad koncentrationsrisk för de institut som FI gjort en ÖUP för sedan 2021. Bankerna är indelade enligt kategoriseringen i "Bankbarometern" där vissa exkluderats med hänsyn till för få datapunkter. Förklaring av förkortningar: Kons.kreditftg = konsumtionskreditföretag, Värdepappersb. = värdepappersbanker. Diagrammets delar visar värden för maximum, tredje kvartilen, median, första kvartilen och minimum. Kryssat markerar medelvärde.

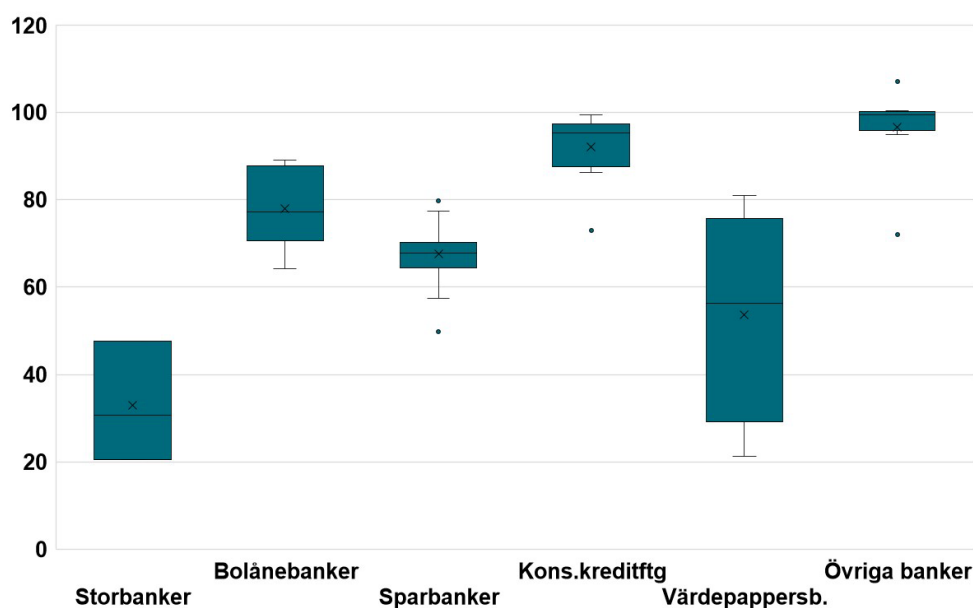
Insättningar är till stor del garanterade

Vad gäller icke-garanterad inlåning skiljer sig andelen mycket mellan olika banker beroende på om deras affärsmodell förlitar sig mer på inlåning från till exempel småsparare eller stora företag. En lägre andel garanterade insättningar är alltså inte

i sig ett tecken på att en bank har problem eller tar orimliga risker. Allt annat lika är det dock sannolikt att en bank med en hög andel garanterade insättningar kommer ha en mer stabil inlåning och vara mindre sårbar för en uttagsanstormning.⁸ För Silicon Valley Bank var endast 6 procent av insättningarna garanterade vid utgången av 2022, vilket innebar att insättarna hade incitament att snabbt ta ut sina pengar när förtroendet för banken raserades. Svenska banker håller däremot en betydligt större andel garanterade insättningar (se diagram 4).

4. De flesta svenska banker har en hög andel garanterad inlåning

Procent

Källa: FI

Anm. Den andel av bankernas totala inlåning som garanteras av den statliga insättningsgarantin. Den totala inlåningen inkluderar inlåning från allmänheten och stora företag. Bankerna är indelade enligt kategoriseringen i "Bankbarometern" där vissa exkluderats med hänsyn till för få datapunkter. Förklaring av förkortningar: Kons.kreditftg = konsumtionskreditföretag, Värdepappersb. = värdepappersbanker. Diagrammets delar visar värden för maximum, tredje kvartilen, median, första kvartilen och minimum. Krysset markerar medelvärdet och punkterna extremvärden. Data för första kvartalet 2023.

Generellt god lönsamhet

En stabil lönsamhet är viktig för en banks stabilitet. De svenska storbankerna har en god avkastning på eget kapital (se diagram 5). Samtidigt är skillnaden mellan bankernas affärsmodeller tydlig.⁹ Värdepappersbankerna uppvisar till exempel en

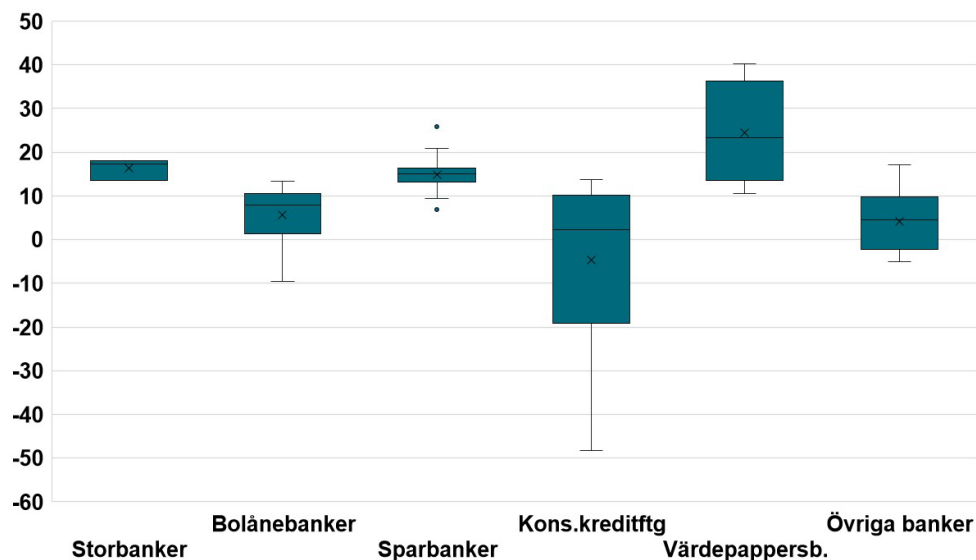
⁸ Se till exempel "Inlåningen i svenska banker varierar i flyktighet", fördjupning i "Finansiell stabilitetsrapport 2023:2", Riksbanken som finner att icke-garanterade insättningar i svenska banker uppvisar större rörlighet än garanterade insättningar.

⁹ För mer information om skillnaden mellan bankers affärsmodeller, se "Bankbarometern".

hög medianlönsamhet men med en betydande spridning. Sett till lönsamhet är konsumtionskreditföretagen, med en median på 2,3 procent, den mest sårbara institutskategorin.

5. En överlag positiv avkastning på eget kapital – men betydande variation mellan olika kategorier av banker

Procent

Källa: FI

Anm. Bankerna är indelade enligt kategoriseringen i "Bankbarometern" där vissa exkluderats med hänsyn till för få datapunkter. Förklaring av förkortningar: Kons.kreditftg = konsumtionskreditföretag, Värdepappersb. = värdepappersbanker. Diagrammets delar visar värden för maximum, tredje kvartilen, median, första kvartilen och minimum. Kryssen markerar medelvärde och punkterna motsvarar extremvärden. Data för första kvartalet 2023.

Samlad bedömning av sårbarheter

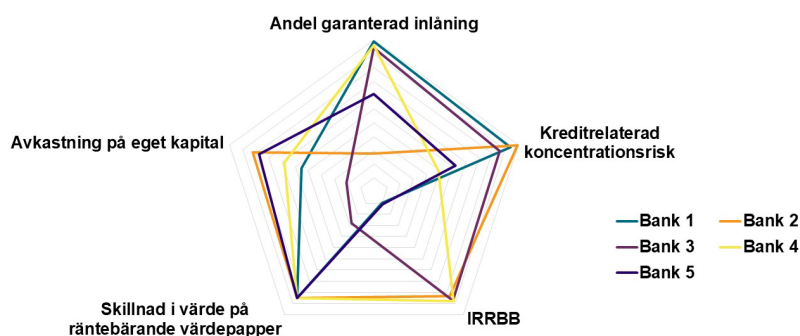
Ett sätt att försöka åskådliggöra den samlade sårbarheten är att ta hänsyn till alla de olika sårbarhetsfaktorer vi har gått igenom ovan. Banker som är sårbara i en dimension är ofta betydligt mindre sårbara i andra dimensioner, vilket vi ser genomgående i analysen. Kategorin konsumtionskreditföretag har exempelvis en relativt svag lönsamhet. Men å andra sidan har många konsumtionskreditföretag en hög andel garanterad inlåning, låg ränterisk och låg koncentrationsrisk, vilket gör dem mer motståndskraftiga mot uttagsanstormningar. Svenska banker har också över lag låga koncentrationsrisker och en hög andel garanterad inlåning jämfört med de banker som drabbades av uttagsanstormningar 2023. De data som har presenterats i diagrammen representerar visserligen en ögonblicksbild, men både de risker som täcks av kapitalkraven och andelen insättningar som är garanterad har varit relativt stabil över tid.

Att de olika institutskategorierna inte uppvisar stora sårbarheter aggregerat, utesluter dock inte att enskilda institut skulle kunna vara sårbara. Även de institut som är sårbara i ett visst avseende tenderar dock att ha lägre en sårbarhet vad gäller andra faktorer.

Sammantaget gör detta att de svenska bankerna uppvisar en annorlunda riskbild än de amerikanska bankerna respektive vad Credit Suisse gjorde under 2023 (se diagram 6). Ingen svensk bank uppvisar hög sårbarhet på alla områden. Om vi, till exempel, tittar på bank 1 i diagram 6 kan vi se att den har en relativt hög ränterisk i bankboken. Den har också en endast medelhög avkastning på eget kapital. Men dessa sårbarheter vägs upp av en mycket hög andel garanterad inlåning, låg kreditrelaterad koncentrationsrisk och att de räntebärande värdepapperna är redovisade till marknadsvärde. Detta tyder på att risken är betydligt lägre för en svensk bank att drabbas av en uttagsanstormning likt de som inträffade under bankoron 2023. Det finns naturligtvis många andra risker, utmaningar och sårbarheter i det finansiella systemet, men denna analys fokuserar på de faktorer som var viktiga vid bankoron 2023 och just de sårbarheterna framstår som klart mindre framträdande i den svenska banksektorn.

6. Ingen svensk bank uppvisar samma kombination av sårbarheter som de banker som drabbades under våren 2023

Standardiserade värden

Källa: FI

Anm. Ett urval av fem banker som tillhör de svagaste inom någon av sårbarhetskategorierna. Enheterna för varje sårbarhet har standardiserats för att kunna tolkas enhetligt och där värden längre ut mot kanterna i diagrammet representerar lägre sårbarhet. Data för första kvartalet 2023.

Hur har insättningar påverkats av digitaliseringen?

Hittills har vi fokuserat på det som hände i USA och Schweiz och risken för att något liknande skulle inträffa i det svenska banksystemet. En ytterligare fråga som har diskuterats efter händelserna 2023 är digitaliseringen och huruvida den digitala utvecklingen har ökat sårbarheten i det finansiella systemet. Även om vi inte har identifierat digitaliseringen som en viktig orsak, så bidrog den till att snabba på händelseförloppet. Det är därför på sin plats att kommentera även den frågan.

I USA under våren 2023 föreföll digitaliseringen ha accelererat krisförloppet, i synnerhet för Signature Bank of New York och First Republic Bank, och det var då främst de icke-garanterade insättningarna som togs ut från bankerna.

Digitaliseringen har varit snabb i Sverige och bankkunder har under lång tid kunnat flytta sina pengar enkelt och snabbt. Trots detta har traditionell inlåning hos svenska banker ändå varit mycket stabil. Vi ser därför inte att digitaliseringen i sig medför någon överhängande risk för uttagsanstormningar i det svenska banksystemet. Detta ter sig särskilt sant mot bakgrund av de skillnader som svenska banker uppvisar jämfört med de banker som drabbades av uttagsanstormningar under 2023, till exempel när det gäller andelen garanterad inlåning.

Digitaliseringen underlättar för insättare att snabbt flytta sina pengar

Vi ser alltså inga större risker med traditionell inlåning. Digitaliseringen har dock inneburit ett uppsving för nya former av inlåning som kan medföra större risker. Ett exempel på en sådan typ av inlåning är förmedlad inlåning, där kunden sätter in sina pengar i banken via en inlåningsplattform.¹⁰ I vissa fall erbjuder dessa plattformar automatisk förflyttning av insättningarna till banker med högre ränta, vilket kan göra inlåningen mer flyktig. I Sverige finns det ett antal banker som använder sig av inlåningsplattformar, men fenomenet är fortfarande mycket begränsat.

Utöver detta blir det också vanligare att nätbanker konkurrerar med attraktiva insättningsräntor och att prismedvetna kunder flyttar sina insättningar till den bank som erbjuder högst ränta. Detta har möjliggjorts av digitaliseringen, som gör det både lättare att jämföra bankers erbjudanden och att flytta sina pengar än tidigare.

¹⁰ Se Finansinspektionens rapport ”Ökad inlåning via inlåningsplattformar” (2024) för en kartläggning av inlåningsplattformar i Sverige:
<https://www.fi.se/contentassets/a32f6a6562f74476b3b7c2d67f15a0a0/extern-rapport-inlaningsplattforma-240930.pdf>

Det kan medföra att inlåningen blir mer flyktig, oberoende av allmänhetens förtroende för banken.

Det som hände under våren 2023 är inte i grunden ett nytt fenomen i det finansiella systemet. Redan år 1668 drabbades det svenska banksystemet av en av världens första uttagsanstormningar när Johan Palmstruchs bank Stockholms Banco visade sig ha producerat fordringar på kopparmynt som den inte kunde täcka. När en bank visar sig ha tagit stora risker och saknar likviditet för att täcka sina åtaganden kan det förlorade förtroendet utlösa en uttagsanstormning som resulterar i att banken går omkull. Bankoron 2023 var således en kris enligt gamla mönster, men i ny tappning. Det är därför fortsatt av yttersta vikt att vi har regleringar och tillsyn som säkerställer att banker inte tar oskäligen risker och att de håller kapital och likviditet för att täcka riskerna de tar. På så sätt kan det finansiella systemet upprätthålla sitt förtroende hos allmänheten och bidra till en god och stabil ekonomisk utveckling.

Referenser

Adrian, T., Carvalho, A., Moretti, M., Chon, H., Seal, K., Melo, F., & Surti, J. (2023). *Good Supervision: Lessons from the Field*. IMF.

Basel Committee on Banking Supervision. (2023, Oktober). Report on the 2023 banking turmoil. <https://www.bis.org/bcbs/publ/d555.pdf>.

Bayes Business School. (2023). *The story of Silicon Valley Bank: The future of tech and the role of risk managers and regulators*.

Board of Governors of the Federal Reserve System. (2023). *Re: Review of the Federal Reserve's Supervision and Regulation of Silicon Valley*. Washington, D.C.

Crawley, J. (2023, 9 maj). Signature Bank Sued for 'Substantially Facilitating' FTX Comingling. *CoinDesk*. <https://www.coindesk.com/business/2023/02/07/signature-bank-sued-for-substantially-facilitating-ftx-comingling/>.

Federal Deposit Insurance Corporation. (2023). *FDIC's Supervision of First Republic Bank*.

Federal Deposit Insurance Corporation. (2023). *FDIC's Supervision of Signature Bank*.

Hirtle, B., & Kovner, A. (2024). *Can I Speak to Your Supervisor? The Importance of Bank Supervision*. Liberty Street Economics.

International Monetary Fund. (2023a). Early Lessons From The Recent Banking Turmoil. *IMF Analytical Series*.

International Monetary Fund. (2023b). *Global Financial Stability Report: Safeguarding Financial Stability amid High Inflation and Geopolitical Risks*.

Office of Inspector General, Board of Governors of the Financial Reserve System, Consumer Financial Protection Bureau. (2023). *Review of the Supervision of Silvergate Bank*.

Riksbanken. (2023). Finansiell stabilitet 2023:2. https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/fsr/svenska/2023/231109/finansiell-stabilitetsrapport-2023_2.pdf.

Swiss Financial Market Supervisory Authority. (2023). *FINMA Report: Lessons Learned from the CS Crisis*.